

10. Trainev V. A. Novi informatsiini komunikatsiini tekhnolohii v osviti / V. A. Trainev, V. Yu. Tepshhev, I. U. Trainev. – Kyiv: «Dashkov i Do», 2009. – 320 s.
11. Khutorskoi A. Obrazovatelnie kompetensyy v dydaktyke y metodyke lychnostno-oryentyrovannoho obucheniya [Tekst] / A. Khutorskoi // Yzvestiya MSAO. – 2003. – № 2. – S. 167-171.
12. Levina M. M. Technology of professional-pedagogical education. Moscow, 2001.
13. Sibirskaya M. P. Pedagogical technologies and improvement of professional skill of engineering-pedagogical workers. St. Petersburg, 2001.

Булгару Н. Б. Формирование профессиональных компетенций студентов путем внедрения инновационных и информационных технологий в образовательный процесс вузов

В статье исследован процесс формирования профессиональных компетенций у студентов путем внедрения инновационных и информационных технологий в образовательный процесс вуза. Определены особенности внедрения инновационных и информационных технологий в образовательный процесс вуза, охарактеризованы основные качества и критерии технологичности образовательного процесса в вузе. Исследованы и научно обоснованы особенности внедрения инновационных и информационных технологий в образовательный процесс вуза. Рассмотрены методы и средства формирования профессиональных компетенций в условиях различных моделей обучения.

Ключевые слова: инновационные технологии, информационные технологии, профессиональная компетенция, мультимедийные лекции, тренинг-лекции, интерактивные дискуссии.

Bulharu N. B. Formation of the professional competences of students by implementation of innovative and information technologies in the educational process of universities

The process of formation of the professional competences of students by implementation of innovative and information technologies in the educational process of universities is investigated in the article. The special aspects of the introduction of innovative and information technologies in the educational process of the university are determined, the basic qualities and criteria of technological effectiveness in the educational process of the university are characterized. The singularity of implementing innovative and information technologies in the educational process of the university are examined and scientifically substantiated. The methods and means of formation of the professional competencies in the context of different training models are considered.

Key words: innovative technologies, information technologies, professional competence, multimedia lectures, training lectures, interactive discussions.

УДК 376(477)

Вербенець А. А.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті окреслено пріоритетні напрями вдосконалення інклюзивної освіти, а саме побудова чіткої концепції, дієвої управлінської системи та законодавчої бази з метою забезпечення комплексної підтримки інклюзивного навчання на всіх його рівнях, а також підвищення рівня фахової підготовки педагогічного персоналу для роботи в інклюзивних школах, прикладним виміром чого є належне методичне забезпечення навчального процесу.

Реалізація окреслених напрямів удосконалення інклюзивного навчання потребує постійного моніторингу якості шкільної освіти, зокрема оновлення стандартів якості, а також розробки нових процедур контролю та оцінки з метою підвищення ефективності інклюзивної освіти та створення умов для оптимальної соціалізації та подальшої самореалізації учнів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, законодавча база, ресурсні центри, моніторинг якості.

Постановка проблеми. Дослідження шляхів удосконалення інклюзивної освіти є вкрай актуальним на сучасному етапі розвитку освітньої системи, що зумовлено нагальним впровадженням інклюзивного навчання доосвітнього середовища українського суспільства.

Отже, поєднання в єдиному освітньому просторі учнів з різними освітніми можливостями та потребами вимагатиме відповідних зрушень як у контексті методичного забезпечення навчального процесу, так і в напрямі фахової підготовки вчителів, а також у системі управління освітньою системою в цілому.

Зазначені завдання підкреслюють актуальність наукових розробок із цього напрямку з метою удосконалення системи надання освітніх послуг в умовах інклюзії, які мають охоплювати цілу низку взаємопов'язаних аспектів.

Таким чином, важливість наукових дослідження з даної тематики важко переоцінити, а їх головною метою має бути створення цілісної концепції надання освітніх послуг в умовах інклюзивного середовища.

Значний внесок у дослідження проблем інклюзивної освіти зробили такі вчені, як О. М. Василенко [2], Н. О. Софій [6], О. В. Глузман [4], А. Колупаєва [1], О. О. Чуєва [4], Р. С. Маранчак [2], Л. І. Міщик [3],

Ю. М. Найда [6], В. В. Олійник [5], Т. Ю. Подобєдова [4], В. Ф. Щєколодкін [4], які окреслили основні тенденції та напрями розвитку інклюзивного навчання в Україні, зокрема визначили провідні методичні аспекти реалізації інклюзивного навчання, а також вимоги до фахового рівня вчителів інклюзивних шкіл.

Наявні наукові дослідження відрізняються багатоаспектністю та вираженою практичною спрямованістю, але питання щодо створення цілісної та дієвої концепції інклюзивного навчання, яка охоплювала б також законодавчі аспекти та проблеми моніторингу якості надання освітніх послуг, залишається невирішеним.

Ефективним напрямом оптимізації інклюзивної освіти в Україні може стати екстраполяція досвіду інших країн на українське освітнє середовище, зокрема, досить цікавим у цьому контексті видається досвід реалізації інклюзивного навчання в Республіці Мальта.

Таким чином, метою даної статті є визначення пріоритетних напрямів удосконалення системи інклюзивної освіти на основі досвіду республіки Мальта.

Реалізація інклюзивної освіти в Республіці Мальта охоплює в собі, по-перше, кардинальну перебудову системи управління інклюзивною освітою.

Так, передусім, це передбачає створення чіткої концепції інклюзивної освіти, яка охоплюватиме в собі головну ідею інклюзивного навчання та його практичні результати. Розроблена концепція інклюзивної освіти має складатися із чітко визначених концептуальних складових частин, що є певним управлінськими координатами для подальшого регулювання системи надання освітніх послуг на рівні законодавства та державної політики.

Метою перебудови управлінської системи має бути налагодження партнерської взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу, а також обмін досвідом між навчальними закладами з метою підвищення якості та ефективності навчання, зокрема забезпечення максимально можливої доступності освіти для учнів, які мають обмежені можливості та особливі навчальні потреби.

Створення якісної системи управління інклюзивною освітою передбачає надання керівної ролі Міністерству освіти в контексті побудови узгодженої законодавчої системи, яка б охоплювала регулювання освітньої політики в державі.

Реалізація ефективної управлінської стратегії передбачає також створення відповідної національної установи, мета роботи якої полягатиме в керуванні системою інклюзивної освіти та здійсненні якісної підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів.

Однією із функцій створеного державного органу має бути вдосконалення навчальних програм та впровадження нових підходів до реалізації інклюзивної освіти на всіх її рівнях, а також здійснення моніторингу, важливою складовою частиною чого є відслідковування та контроль довгострокової ефективності навчання, відповідно до стандартів забезпечення якості в системі інклюзивної освіти [8].

Модернізація управлінської системи передбачає також створення фінансових стимулів та гнучкої системи заохочень щодо розвитку політики інклюзії всіма учасниками освітнього процесу.

Другим важливим напрямом удосконалення інклюзивної освіти є налагодження системи комплексної підтримки всіх учасників навчального процесу, одним із напрямів якої є створення учнівських служб у межах навчальних закладів, що передбачатиме перехід від застосування компенсаторних підходів до використання превентивних заходів, спрямованих на актуалізацію потенційних можливостей всіх учнів. Вкрай актуальним у даному контексті є створення спеціалізованих ресурсних центрів, які зможуть надавати підтримку шкільному колективу, спрямовану на максимальне задоволення навчальних потреб учнів, які мають різні освітні можливості [8].

Зокрема, надання підтримки учням має охоплювати в собі як діагностику їх навчальних потреб та можливостей, так і систематичний моніторинг особливостей їх навчальної діяльності, що передбачатиме також залучення до навчального процесу їх батьків або опікунів.

Вкрай важливим аспектом даної проблематики є надання підтримки вчителям, завдяки організації їх співпраці з колегами та іншими фахівцями, що надає можливість обміну досвідом та підвищення продуктивності педагогічної діяльності в напрямку збільшення можливостей задоволення відмінних навчальних потреб учасників навчального процесу.

А саме одним із напрямів надання ефективної підтримки вчителям є створення партнерської мережі, до якої будуть залучені педагогічні працівники, тренери, лікарі та інші фахівці з даного напрямку, що надасть можливість постійного обміну досвідом, консультацій, взаємодопомоги та продуктивної співпраці в напрямку підвищення професійного рівня вчителів інклюзивних шкіл [8].

Зокрема, найбільшого значення в контексті удосконалення інклюзивної освіти має надаватись фаховий підготовці та навчання педагогічного персоналу для роботи в інклюзивних школах.

Так, досить ефективним є залучення до роботи в шкільних закладах вчителів з інвалідністю, які можуть бути ефективним взірцем для дітей, демонструючи на власному прикладі можливості розвитку та самовдосконалення, незважаючи на існування певних обмежень та ускладнень.

Зокрема, входження фахівців з обмеженими можливостями до системи інклюзивної освіти, а саме поширення ними цінностей та культури інклюзії стане важливим напрямом їх самоактуалізації та позитивним чином впливатиме на учнів, які мають певні ускладнення та потребують відповідної підтримки та допомоги щодо створення в них установки на успіх та подолання психологічних перешкод, що негативним чином позначаються на їх навчанні та розвитку [10].

Вкрай важливим є створення системи безперервної освіти шкільних вчителів, зокрема в дистанційному режимі, що дозволить організувати постійну співпрацю та взаємодію між великою кількістю педагогічних працівників, обмін досвідом та взаємодопомогу в процесі подолання певних складнощів, з якими вони стикаються в своїй освітній практиці.

Зокрема, специфіка педагогічної діяльності в інклюзивних школах вимагатиме проходження вчителями спеціальних підготовчих програм, спрямованих на прийняття ними обмежених можливостей учнів та розвиток навичок роботи в умовах гетерогенного освітнього середовища.

Це потребує не тільки застосування навичок індивідуального підходу до різних учнів, але й відповідної адаптації навчальних планів, що надало б змогу певним чином диференціювати складність навчання в контексті різних можливостей учнів, метою чого має бути задоволення навчальних потреб всіх учнів, а також розвиток у них впевненості у власних силах долати складнощі та досягати поставлених цілей.

Вкрай важливим в даному контексті є також запровадження наставництва між учнями з метою допомоги учням, які мають більші обмеження у виконанні шкільної програми, досить ефективним чинником чого може стати також підтримка з боку батьків в процесі виконання домашніх завдань.

Таким чином, впровадження інклюзивної освіти вимагає суттєвої перебудови системи підготовки вчителів інклюзивних шкіл, що може бути досягнуто за умови налагодження співпраці між університетами та вищими навчальними закладами, використання їх ресурсів та навчальних можливостей із метою розвитку спеціальної освіти, а саме підготовки вчителів, тренерів та створення відповідного методичного забезпечення навчального процесу в інклюзивній школі [10].

Ефективною формою отримання вчителями інклюзивних шкіл спеціалізованої освіти або підвищення кваліфікації може бути навчання в тренінговому форматі, що надасть можливість практичного відпрацювання засвоєних знань та навичок, що є вкрай важливим в контексті вирішення провідних завдань інклюзивного навчання, а саме розвитку у вчителів навичок взаємодії з учнями в умовах гетерогенного середовища.

Навчання педагогічного колективу передбачатиме також подальшу трансляцію отриманих знань та навичок іншим вчителям шкіл, а саме відпрацювання та розвиток технік роботи з учнями з особливими потребами у форматі окремих шкіл з метою навчання нових співробітників та опанування ними специфіки роботи в інклюзивній школі [10].

Важливим аспектом даної проблеми є також прийняття педагогічними працівниками культури та політики інклюзивного навчання, зокрема розвиток відповідних поглядів та цінностей інклюзії, що сприятиме їх належній професійній самоідентифікації та, у свою чергу, підвищить рівень педагогічної діяльності.

Таким чином, реалізація політики кадрового забезпечення інклюзивних шкіл передбачатиме постійне визначення потреб у професійному розвитку та навчанні серед педагогічного персоналу шкіл та своєчасне й ефективне їх задоволення із залученням висококваліфікованих фахівців та спеціалістів із даного профілю.

Одним із головних механізмів впровадження інклюзивного навчання є перебудова навчальних планів, а також системи оцінки навчальної діяльності учнів інклюзивних шкіл.

Так, впровадження інклюзивного навчання потребує використання універсального дизайну навчальних планів, що значно збільшує рівень їх диференційованості та гнучкості у побудові навчальних занять.

Отже, вкрай важливим є впровадження інноваційних підходів до розробки навчальних програм з метою забезпечення участі в навчальному процесі всіх учнів.

Нагальним є застосування певних методів та прийомів активізації навчальної діяльності учнів із врахуванням їх можливостей та потреб, а саме спонукання учнів до самоаналізу власного навчального процесу, а також впровадження відповідних процедур реєстрації та звітування щодо перебігу навчання, відповідно до стандартів інклюзивної освіти.

Зокрема, в умовах інклюзивних шкіл є доцільним використання тільки альтернативних засобів оцінки, що враховуватиме диференціацію учнів за їх можливостями, отже, стане спеціальним засобом моніторингу розвитку учнів, які мають особливі навчальні потреби та імовірно більший ступінь складнощів у процесі навчання.

Таким чином, пріоритетними напрямками удосконалення інклюзивної освіти є побудова чіткої концепції, дієвої управлінської системи та законодавчої бази з метою забезпечення комплексної підтримки інклюзивного навчання на всіх його рівнях. Також вкрай важливим напрямком оптимізації інклюзивної освіти є підвищення рівня фахової підготовки педагогічного персоналу для роботи в інклюзивних школах, практичним виміром чого є належне методичне забезпечення навчального процесу, а саме перебудова навчальних планів та системи оцінки учнів з особливими навчальними потребами.

Розвиток інклюзивної освіти має відбуватись у напрямі реалізації її головної мети, а саме забезпечення умов для подальшої життєвої самореалізації учнів з особливими потребами.

Так, перспективною метою інклюзивної освіти є створення максимально сприятливих умов для оптимального входження учнів у соціальне життя, професійної самореалізації або продовження освіти у вищих навчальних закладах, що передбачає як здійснення вчасної профорієнтації, так і розвиток навичок соціальної взаємодії, що допоможе уникнути можливих труднощів у подальшому житті.

Для реалізації цих завдань необхідним є як створення для кожного з учнів перспективного індивідуального плану, так і розробка та введення до навчальної програми відповідних курсів, що сприятимуть відпрацюванню навичок соціальної взаємодії у тренінговому форматі та створять умови для надання учням необхідної емоційної підтримки в контексті адаптації до виконання нових соціальних ролей [9, с. 70].

Реалізація зазначених напрямів удосконалення системи інклюзивної освіти є можливою лише за умови розробки чітких стандартів якості, що слугуватимуть основою для здійснення постійного моніторингу шкільної освіти, результати якого слугуватимуть певними орієнтирами для підвищення ефективності навчального процесу.

Зокрема, важливим кроком у даному контексті є аналіз ефективності надання освітніх послуг з позицій директорату з стандартів якості з метою розробки пріоритетних напрямів удосконалення інклюзивної освіти, а саме, особливого значення в Республіці Мальта надається застосуванню диференційованого підходу в умовах шкільного навчання [7].

Так, здійснення моніторингу ефективності інклюзивного навчання охоплює в собі декілька важливих напрямів.

По-перше, це стосується реалізації політики, цілей та завдань інклюзивної освіти, що передбачає аналіз конкретних заходів та програм, що сприяють наданню емоційної та фінансової підтримки сім'ям, які мають дітей з особливими навчальними потребами.

Важливим у даному контексті є також моніторинг загальних цілей освітньої політики в країні, зокрема дотримання відповідних положень про інклюзивну освіту, що враховують право на освіту дітей з обмеженими навчальними можливостями.

Необхідними напрямками моніторингу якості інклюзивного навчання є також аналіз рівня професійної компетентності вчителів в контексті вимог до якості навчального процесу в умовах гетерогенного шкільного середовища. А саме проявом цього є рівень гнучкості та диференційованості навчальних планів, що мають прогнозувати ймовірні складнощі та передбачати можливі варіанти їх подолання.

Предметом моніторингу є також аналіз ситуації в контексті участі в навчальному процесі батьків або опікунів дітей з обмеженими навчальними потребами, використання відповідних комунікаційних стратегій із метою залучення широкої громадськості до системи інклюзивної освіти, а також використання відповідних додаткових ресурсів для підтримки інклюзивного навчання.

Зокрема, можливим напрямом налагодження взаємодії може бути залучення батьків та учнів до розробки програм інклюзивної освіти. Також вкрай перспективним є організація та проведення міжнародних конференцій та досліджень у контексті політики та пріоритетних напрямів розвитку інклюзивної освіти.

Важливим напрямом моніторингу ефективності інклюзивного навчання є також розробка механізмів ідентифікації дітей, які мають особливі навчальні потреби, але зовсім не беруть участь у навчальному процесі, що має бути вихідною позицією стосовно створення відповідних засобів залучення їх до освітнього простору [7].

Вкрай актуальним у даному контексті є питання щодо реалізації програми фінансової допомоги сім'ям, які мають дітей з особливими потребами з боку держави.

Отже, вдосконалення якості інклюзивної освіти потребує здійснення постійного та багатоаспектного моніторингу з урахуванням всіх важливих напрямів та складових частин інклюзивного навчання.

Ефективне здійснення моніторингу інклюзивного навчання вимагатиме також удосконалення процедури оцінки стану реалізації інклюзивної політики та практики на рівні шкільної освіти, а саме розробки нових процедур контролю та оцінки з метою підвищення якості інклюзивної освіти.

У результаті проведеного наукового аналізу можна зробити висновок про те, що пріоритетним напрямком вдосконалення інклюзивної освіти є створення структурованої концепції, яка охоплюватиме головні завдання та перспективні цілі розвитку інклюзивного навчання.

Підвищення якості інклюзивного навчання вимагає також кардинальної перебудови законодавчої бази та системи управління інклюзивною освітою, метою якої має стати як впровадження нових підходів до реалізації інклюзивного навчання на всіх його рівнях, так і створення системи комплексної підтримки всіх учасників навчального процесу, завдяки відкриттю спеціалізованих ресурсних центрів та побудові дієвої партнерської мережі, що надасть можливість постійного обміну досвідом та продуктивної співпраці між педагогічними працівниками.

Найголовнішим напрямом удосконалення інклюзивної освіти є підвищення якості підготовки педагогічного персоналу для роботи в інклюзивних школах, що може бути реалізовано завдяки створенню системи безперервної освіти шкільних вчителів, а саме проходженню ними спеціальних підготовчих програм, тренінгів у результаті налагодження співпраці між різними навчальними закладами з метою розвитку спеціальної освіти.

Практичним виміром ефективності фахової підготовки педагогічних працівників є створення належної системи методичного забезпечення інклюзивного навчання в умовах гетерогенного освітнього середовища, що вимагатиме гнучкості та диференційованості в побудові навчального процесу, зокрема використання альтернативних засобів оцінки навчальної діяльності, що створюватиме простір для подальшої реалізації можливостей всіх учнів.

Реалізація зазначених напрямів удосконалення інклюзивної освіти є можливою за умови здійснення постійного моніторингу якості інклюзивного навчання з урахуванням всіх напрямів цього процесу на основі визначених стандартів якості та процедур оцінки.

Отже, кінцевою метою інклюзивного навчання є підготовка учнів до входження у соціальне середовище, а саме професійної самореалізації або подальшого навчання у вищих навчальних закладах, що потребує розвитку відповідних соціальних навичок та вмінь, які забезпечать у майбутньому можливість успішної соціалізації та професійної діяльності.

Таким чином, удосконалення інклюзивної освіти має бути спрямовано на забезпечення адаптації та максимально можливої самореалізації учнів з особливими освітніми потребами в майбутньому житті, в процесі подальшого навчання та професійної діяльності.

Використана література:

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва – Київ: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
2. Маранчак Р. С., Василенко О. М. Інклюзивна освіта як одна з умов соціальної адаптації дітей з особливими потребами / Р. С. Маранчак, О. М. Василенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 2(8). – С. 128-132.
3. Міщик Л. І. Інтеграція студентів різної інвалідності в освіту / Л. І. Міщик // Вісник Запорізького національного університету. – 2007. – № 1. – С. 131.
4. Навчання людей з особливими потребами у вищій школі / О. В. Глузман, В. Ф. Щеколюдкін, Т. Ю. Подобєдова, О. О. Чуєва. – Сімферополь, 2006. – 20 с.
5. Олійник В. В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: Стислий аналітичний огляд / В. В. Олійник. – Київ: ЦППО, 2001. – 48 с.
6. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / кол. авторів: А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін.; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – Київ, 2007. – 128 с.
7. Guide lines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All [Electronic resource]. – UNESCO, 2005.
8. Education for All: Special Needs and Inclusive Education in Malta: External Audit Report [Electronic resource] / A. Watkins, V. Donnelly, S. Ebersold, et al. – Brussels: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2014.
9. Inclusive and special education: review report © Ministry of Education, Youth and Employment 2004.
10. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education [Electronic resource] // World Conference on Special Needs Education: Access and Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994. – Paris: UNESCO, 1994.

References:

1. Kolupajeva A. A. (2009) Inkljuzyvna osvita: realii' ta perspektyvy. Kyiv : Sammit-Knyga. 272 s. [in Ukrainian]
2. Maranchak R.S., Vasylenko O.M. (2013) Inkljuzyvna osvita jak odna z umov social'noi' adaptacii' ditej z osoblyvymy potrebamy / R.S. Maranchak, O.M. Vasylenko // Zbirnyk naukovykh prac' Hmel'nyuc'kogo instytutu social'nyh tehnologij Universytetu «Ukrai'na». – 2013. – № 2 (8). – S. 128-132. [in Ukrainian].
3. Mishhyk L. I. (2007) Integracija studentiv riznoi' invalidnosti v osvitu / L. I. Mishhyk // Visnyk Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. – 2007. – № 1.– S. 131–136. [in Ukrainian].
4. Navchannja ljudej z osoblyvymy potrebamy u vyshhyj shkoli (2006) / O. V. Gluzman, V. F. Shhekolodkin, T. Yu. Podobjedova, O. O. Chujeva. – Simferopol', 2006. – 20 s. [in Ukrainian].
5. Olijnyk V.V. (2001) Dystancijna osvita za kordonom ta v Ukrai'ni: Styslyj analitychnyj ogljad / V. V. Olijnyk – Kyiv : CIPPO, 2001. – 48 s. [in Ukrainian].
6. Sofij N. Z. (2007) Konceptual'ni aspekty inkljuzyvnoi' osvity/ Inkljuzyvna shkola: osoblyvosti organizacii' ta upravlinnja: navch.-metod. posib. / kol. avtoriv: A. A. Kolupajeva, Yu. M. Najda, N. Z. Sofij ta in.; za zag. red. L. I. Danylenko. – Kyiv, 2007. – 128 s. [in Ukrainian].
7. Guide lines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All [Electronic resource]. – UNESCO, 2005. [in English].
8. Education for All: Special Needs and Inclusive Education in Malta: External Audit Report [Electronic resource] / A. Watkins, V. Donnelly, S. Ebersold, et al. – Brussels: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2014. [in English].
9. Inclusive and special education: review report © Ministry of Education, Youth and Employment 2004. [in English].
10. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education [Electronic resource] // World Conference on Special Needs Education: Access and Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994. – Paris: UNESCO, 1994. [in English].

Вербенец А. А. Приоритетные направления совершенствования системы инклюзивного образования в Украине

В статье обозначены приоритетные направления совершенствования инклюзивного образования, а именно построение четкой концепции, действенной управленческой системы и законодательной базы с целью обеспечения комплексной поддержки инклюзивного обучения на всех его уровнях, а также повышение уровня профессиональной подготовки педагогического персонала для работы в инклюзивных школах, прикладным измерением чего является должное методическое обеспечение учебного процесса.

Реализация обозначенных направлений совершенствования инклюзивного обучения требует постоянного мониторинга качества школьного образования, в частности обновления стандартов качества, а также разработки новых процедур контроля и оценки с целью повышения эффективности инклюзивного образования и создания условий для оптимальной социализации и дальнейшей самореализации учащихся с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: инклюзивное образование, законодательная база, ресурсные центры, мониторинг качества.

Verbenets A. A. Priority directions of improvement of the system of inclusive education in Ukraine

The article outlines the priority directions of the improvement of inclusive education, namely the construction of a clear concept, an effective management system and legislative framework in order to provide comprehensive support for inclusive education at all its levels, as well as to increase the level of professional of pedagogical staff for work in inclusive schools, the applied measurement of which is the proper of methodological provision of the educational process.

Implementation of the identified areas for the improvement of inclusive education requires constant monitoring of the quality of school education, in particular, updating of quality standards, as well as developing new control and evaluation procedures in order to increase the efficiency of inclusive education and create conditions for optimal socialization and further self-realization of students with special educational needs.

Key words: *inclusive education, legislative base, resource centers, quality monitoring.*

УДК 378.14

Волотівська І. І.

**ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЕТАПІ ПОБУДОВИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ (1984–1991 РР.)**

У статті розглянуто тенденції розвитку фахової підготовки вчителя іноземної мови на етапі побудови національної системи освіти в Україні. Акцентовано увагу на реформуванні системи вищої іншомовної освіти шляхом інтеграції освіти, виробництва й науки. Висвітлено основні шляхи ліквідації розриву між теоретичною та практичною підготовкою вчителя в Україні. Вказано основні ідеї та методичні рекомендації відомих педагогів щодо організації та проведення педпрактики та науково-дослідницької роботи студента. Висвітлюється запровадження комунікативного підходу в навчанні іноземної мови. Розкрито питання підготовки кадрів для викладання іноземної мови в малокомплектних класах.

Ключові слова: *фахова підготовка, реформування, спеціальність, учитель іноземної мови, малокомплектний клас, комунікативний підхід, науково-дослідницька робота, педпрактика.*

Загальноєвропейська та глобальна інтеграція характеризується значною увагою до володіння іноземними мовами. Для реалізації цього завдання необхідна якісна підготовка фахівців, важливою умовою якої є постійне підвищення рівня їх професійної та фахової майстерності. Багатий історичний досвід української педагогічної науки дозволяє глибше зрозуміти деякі аспекти підготовки вітчизняного вчителя іноземної мови (ІМ). Вивчення питання іншомовної фахової підготовки в професійно-педагогічних навчальних закладах України на етапі побудови національної системи освіти дає змогу визначити тенденції розвитку української системи іншомовної освіти в цілому.

Професійна підготовка педагогічних кадрів залишається актуальною. О. О. Абдулліна, Ю. К. Бабанський, І. А. Зязюн вивчають шляхи професійного становлення вчителя; В. В. Баркасі, О. Б. Бігіч, Н. С. Мартинович – формування професійної компетенції майбутнього вчителя ІМ; І. М. Богданова, Л. А. Михайлова, Г. О. Нагорна – готовність учителя до професійної діяльності. Слід зазначити, що вперше системно розглянула процес фахової іншомовної підготовки вчителя в історико-педагогічному ракурсі О. Є. Мисечко, дослідивши та глибоко проаналізувавши набуття нею ознак системи. Проте недостатнє відображення в педагогічній літературі подальшого історичного досвіду із цього питання свідчить про необхідність його подальшого вивчення.

У зв'язку із цим метою статті є аналіз розвитку фахової іншомовної підготовки майбутнього вчителя на етапі побудови національної системи освіти в Україні (1984–1991 рр.).

У 1984 році в УРСР було поновлено підготовку вчителя за двома спеціальностями. Найбільш поширеними були спеціальності з предметним полем «англійська мова». 1985 рік став роком розробки та запровадження робочих планів та програм для всіх педагогічних спеціальностей педагогічних інститутів. Робочі програми стали першим позитивним зрушенням у формуванні компоненту змісту фахової та професійної підготовки вчителя ІМ [1, с. 18, 61–66].

Основними шляхами перебудови вищої та середньої спеціальної освіти називали інтеграцію освіти, виробництва й науки; підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів; якісну підготовку спеціалістів та їх виховання (індивідуальний підхід, комп'ютеризація, розвиток творчих здібностей студентів), наукові дослідження; технічне переоснащення (застосування комп'ютерних технологій) та вдосконалення управління вищою школою [4]. Від викладачів педагогічних вузів очікували широкого кругозору, бездоганного володіння своїм предметом, заняття науково-дослідною роботою та знання школи. Вони мали докласти всіх зусиль для підготовки суспільно активних, ідейно зрілих та висококваліфікованих спеціалістів у галузі освіти.

У середині 80-х років спостерігаємо процес уніфікації програм з іноземних мов з орієнтацією на середню міську школу. Через урбанізацію багато сільських шкіл зникли або стали малокомплектними. Підготовка